

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เลือกเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ชุมชนตำบลโคกยาง อำเภوبرรจักษ์ จังหวัดบุรีรัมย์

Creative Reed Mat Product and Packaging Development Project to Promote Community Tourism in Khok Yang Sub-district, Prakhon Chai District, Buriram Province

สินีนาน รามฤทธิ์
Sineenart Ramrit

Received: November 1, 2024

Revised: December 12, 2024

Accepted: December 23, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของการผลิตผลิตภัณฑ์ความต้องการของตลาด ออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เลือกเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวชุมชนตำบลโคกยาง และถ่ายทอด องค์ความรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา กลุ่มสมาชิกผู้ผลิตสินค้าเลือกในชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ผู้นำการถ่ายทอดองค์ความรู้ ผู้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชน โดยเลือกแบบเจาะจง และผู้บริโภครวมไปทั้งสิ้น 50 คนจากกลุ่มตัวอย่างที่สนใจเข้ามาชมผลิตภัณฑ์ในการจัดแสดงสินค้าในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 50 คนจากการเลือกแบบบังเอิญ ด้วยเครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบประเมิน และแบบสรุป วิเคราะห์ข้อมูล ทางสถิติ ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เลือกแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋า และ บรรจุภัณฑ์ถุงผ้า ผลการประเมินความพึงพอใจภาพรวมกระเป๋า 10 รูปแบบ กระเป๋าครีซ กระเป๋าถือ กระเป๋าสะพายไหล่ กระเป๋าเงินธนบัตร กระเป๋าใส่โทรศัพท์ กระเป๋าใส่กุญแจ กระเป๋าสะพายข้ามตัว กระเป๋าถุงเงินเหรียญ กระเป๋าใส่แท็บเล็ต และกระเป๋าเป้ ความพึงพอใจระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.56) บรรจุภัณฑ์ถุงผ้า ความพึงพอใจระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.60) การส่งเสริมชุมชนรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 80 และได้กำลังคนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญา กระบวนการทอเลือกแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเลือกและบรรจุภัณฑ์ จำนวน 2 คน ความพึงพอใจผู้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชน จำนวน 20 คน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.52)

คำสำคัญ : การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เลือก บรรจุภัณฑ์ ชุมชนตำบลโคกยาง

Abstract

The objectives of this research were to study the current situation of product production and market demand, to design and develop creative reed products and packaging to promote tourism in Khok Yang community and to transfer the developed body of knowledge. A mixed research method was employed, encompassing both qualitative and quantitative research. The sample group of community reed product manufacturers, product and packaging design experts, knowledge transfer leaders, and knowledge transfer recipients in the community were selected using purposive sampling, and 50 general consumers who expressed interest in visiting the product exhibition in Buriram province were selected through accidental sampling. The research tools utilized included interviews, questionnaires, evaluations, and summary forms. Statistical data analysis was employed to analyze the collected data. The research findings indicated a strong demand for processed reed products, particularly in bags and fabric bag packaging. The overall satisfaction evaluation results of 10 types of bags revealed that clutch bags, handheld bags, shoulder bags, wallets, phone cases, key cases, crossbody bags, coin purses, tablet cases, and backpacks also received high satisfaction ratings ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.56). Fabric bag packaging achieved the highest level of satisfaction ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.60). Public relations efforts to promote community tourism resulted in an impressive 80% increase in income. Two community members successfully transferred their knowledge and expertise in the reed weaving process, enabling the production of processed reed products and packaging. The satisfaction of the twenty community members who received this knowledge transfer reached the highest level ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.52).

Keywords: Product Development, Reed Mats, Packaging, Khok Yang Sub-district Community

บทนำ

การพัฒนาท้องถิ่นนั้นปัจจัยสำคัญหนึ่งคือเศรษฐกิจฐานรากจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นแนวทางประการหนึ่ง ที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพมีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Global) 2)พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-Reliance-Creativity) 3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development)ตำบลโคกยาง ตั้งอยู่ห่างจาก อ.ประโคนชัย ไปทางทิศตะวันตกประมาณ 6 กิโลเมตร และห่างจาก จ.บุรีรัมย์ 50 กิโลเมตร เขตการปกครองพื้นที่รับผิดชอบจำนวน 9 หมู่บ้าน จุดเด่นของพื้นที่ เป็นทางผ่านไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเขา

พนมรุ้ง และปราสาทเมืองต่ำ การประกอบอาชีพของประชากร อาชีพเกษตรกรรม

(ทำนา) เป็นหลัก มีอาชีพเสริมได้แก่ ปลุกผัก เพาะเห็ด ทอเสื่อ โดยหัตถกรรมทอเสื่อนั้นเป็นภูมิปัญญาที่ชุมชนสืบสานต่อกันมายาวนาน

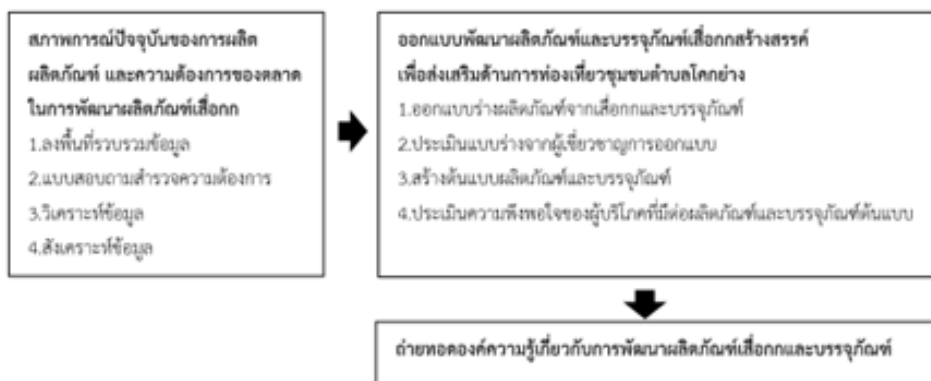
จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสำรวจพื้นที่ชุมชนพบว่า ในชุมชนตำบลโคกย่าง หมู่ 8 บ้านโคกเบง เป็นชุมชนที่มีภูมิปัญญากระบวนการผลิตเสื่อกกต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำด้วยตนเอง นำเสื่อกกมาทอเป็นผืน และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ บ้าง เช่น กระเป๋า หมอน กล่องใส่กระดาษทิชชู ที่รองจานรองแก้ว ฯลฯ และชุมชนมีพื้นที่ตั้งใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวอุทยานปราสาทพนมรุ้ง และปราสาทเมืองต่ำ แต่ชุมชนไม่มีสินค้าผลิตภัณฑ์จำหน่ายเป็นที่รองรับนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากชุมชนมีปัญหาในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เสื่อกก ขาดการส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนยังไม่เป็นที่ดึงดูดน่าสนใจ และยังขาดบรรจุภัณฑ์ที่จำเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว อีกทั้งชุมชนยังขาดผู้สืบสานภูมิปัญญาที่ใกล้จะสูญหายไปจากชุมชน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญในโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เสื่อกกเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตำบลโคกย่าง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ให้มีรูปแบบที่ดึงดูดและน่าสนใจมากขึ้น เพื่อการส่งเสริมรายได้ให้กับชุมชน และการท่องเที่ยวชุมชน รวมถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เสื่อกกเพื่อการสืบสานภูมิปัญญาให้มีความยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของการผลิตผลิตภัณฑ์ และความต้องการของตลาดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกของชุมชนทอเสื่อกก ตำบลโคกย่าง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. ออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เสื่อกกสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวชุมชนตำบลโคกย่าง
3. ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เสื่อกก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ผู้วิจัยได้กำหนดโดยการเลือกการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability sampling) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง(Purposive sampling) เป็นวิธีการที่

นักวิจัยใช้วิธีการสุ่มเลือกผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งแบบบังเอิญ (Accidental sampling) กลุ่มผู้บริโภครั่วไปเพื่อให้ได้จำนวนตามต้องการโดยไม่มีหลักเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่างจะเป็นใครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ จนครบจำนวนที่ต้องการ (ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์, 2556 : 185 ; นิรัช สุตสังข์, 2559: 50) ดังนี้

1.1 กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มสมาชิกผู้ผลิต

สินค้าเสือกก ชุมชนตำบลโคกยาง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ปัจจุบันยังคงทอเสือกกอยู่ มีเครื่องมือวัตถุดิบในการผลิตเสือกก หรือคนที่มีความสามารถในการผลิตทอเสือกกได้ จำนวน 10 คน

1.2 กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้าน

การออกแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ จากสถาบันระดับอุดมศึกษา นักวิชาการ หรือปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 คน จากแบบสอบถามโดยใช้ทฤษฎีหลักการออกแบบมาวิเคราะห์หารูปแบบของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสือกกและบรรจุภัณฑ์

1.3 กลุ่มที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบบังเอิญ ได้แก่ ผู้บริโภคทั่วไปที่

สนใจเข้ามาชมผลิตภัณฑ์ในการจัดแสดงสินค้าในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 50 คน เพื่อเป็นการประเมินความพึงใจที่มีต่อ รูปแบบของผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเสือกกและบรรจุภัณฑ์ จากแบบสอบถามโดยใช้ทฤษฎีหลักการออกแบบมาวิเคราะห์

1.4 กลุ่มที่ 4 กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ กลุ่มสมาชิกทอเสือกกที่สามารถเป็นผู้นำการถ่ายทอด

องค์ความรู้จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เสือกกได้จำนวน 2 คน

1.5 กลุ่มที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนตำบลโคกยาง

อำเภอประโคนชัย ไม่น้อยกว่า 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบการประชุมกลุ่มย่อย ในประเด็นข้อมูลสภาพการณ์ปัจจุบัน

ของการผลิตผลิตภัณฑ์เสือกก และแบบสัมภาษณ์ความต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เสือกกเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตำบลโคกยาง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สมาชิกกลุ่มทอเสือกก 10 คน

2.2. แบบประเมินความพึงพอใจการออกแบบร่างการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เสือกกทำการ

ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และ บรรจุภัณฑ์ จากสถาบันระดับอุดมศึกษา นักวิชาการ หรือปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ 5 คน

2.3. แบบสอบถามความพึงพอใจ สำหรับผู้บริโภคทั่วไปที่สนใจเข้ามาชมผลิตภัณฑ์ในการจัดแสดงสินค้า

ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์จากเสือกกแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น 50 คน

2.4. แบบสรุปการถ่ายทอดถ่ายทอดองค์ความรู้ 2 คน

2.5. แบบสอบถามความพึงพอใจรับการถ่ายทอดความรู้ไม่น้อยกว่า 8 คน

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของการผลิตผลิตภัณฑ์ และความต้องการ

ของตลาดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสือกกของชุมชนทอเสือกก ตำบลโคกยาง

อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

1.1. สภาพการณ์ปัจจุบันของการผลิตผลิตภัณฑ์ พบว่า ปัจจุบันชุมชนโคกยางมีกระบวนการผลิตเสือกก

จากต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ จากปลูกต้นกกไว้ในพื้นที่บ้านตนเอง สอยเป็นเส้น ตากเส้น ย้อมสี ทอเป็นเสือกก และแปรรูป

เป็นผลิตภัณฑ์ ลวดลายของเสื้อกมาจากการจินตนาการ และการประยุกต์ลายอื่นๆมาปรับและทอเป็นของตนเอง ปัจจุบันนิยมทอแบบลายขัด สีที่ใช้นิยมใช้เป็นสีเคมี โทนสีเอกลักษณ์ของชุมชนคือ สีส้ม มีความต้องการส่งเสริมการจำหน่ายจากหน่วยงานต่างๆ ด้านผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว ปัจจุบันที่ผลิตมี เสื้อกเป็นผืน เสื้อกสามพับ กระเป๋ามอน กล่องทิชชู ที่รองจานรองแก้ว แต่รูปแบบสินค้าเสื้อกแปรรูปยังไม่มีจุดเด่น ยังขาดบรรจุภัณฑ์สำหรับใส่สินค้า สถานที่จำหน่ายอยู่ในชุมชน มีช่องทางออนไลน์เพจเฟซบุ๊กแต่ไม่ค่อยได้อัพเดทข้อมูล ยังไม่มีหน้าร้านหรือตลาดอื่นๆ รายได้ต่อเดือนของสมาชิก เฉลี่ยอยู่ที่ 1000 บาท/เดือน ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนซื้อใช้เอง ผลิตภัณฑ์ราคา 100-600 บาท/ชิ้น ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมของผู้บริโภค ได้แก่ กระเป๋าสีเสื้อก จำหน่ายราคา 150-400 บาท ปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม และมีการพัฒนารูปแบบด้วยตนเอง และขาดการส่งเสริมรูปแบบให้ตรงกับความต้องการของตลาด คาดความคิดสร้างสรรค์ด้านรูปแบบ การใช้วัสดุ สีส้น ในการออกแบบ

1.2 ความต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อกและบรรจุภัณฑ์ของชุมชนทอเสื้อก พบว่าผลการประเมินการวิเคราะห์คัดเลือกรายการความต้องการการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อก จากการประชุมกลุ่มย่อยสมาชิกทอเสื้อก คัดเลือกรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาจาก 15 ประเภท ให้เหลือ 10 ประเภท โดยใช้เกณฑ์ความน่าสนใจและความเหมาะสมกับการผลิตเพื่อการจำหน่าย ได้แก่ กระเป๋าคาร์ซ (Clutch Bag) กระเป๋ถือ (Handheld Bag) กระเป๋าสายไหล่ (Shoulder Bag) กระเป๋าสายข้ามตัว (Crossbody Bag) กระเป๋าสตางค์ (Wallets Bag) กระเป๋าสตางค์เหรียญ (Purses Bag) กระเป๋าใส่โทรศัพท์ (Phone Case) กระเป๋าใส่แท็บเล็ต (Tablet Case) กระเป๋าเป้ (Backpacks Bag) กระเป๋าใส่กุญแจ (Key Case) โดยใช้ลวดลายของกลุ่มตามความถนัดที่ทออยู่คือลายขัดสี่เหลี่ยมสลับกับโทนสีส้มที่สื่อถึงชุมชนโคกย่าง ผลการประเมินการวิเคราะห์คัดเลือกรายการความต้องการการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของชุมชนทอเสื้อก ตำบลโคกย่าง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ถุงผ้า มีความเหมาะสมที่สุด

2. ผลการออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เสื้อกสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวชุมชนตำบลโคกย่าง

2.1 พัฒนาแบบร่างและต้นแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาจากเสื้อก สร้างแบบร่าง 2 มิติ กระเป๋ามาจากเสื้อก 10 ประเภท รวมทั้งหมด 50 รูปแบบ คัดเลือกเหลือ30รูปแบบ และเพื่อทำการผลิต ให้เหลือ 10 รูปแบบ

ภาพที่ 2 แบบสเก็ต30 รูปแบบ และต้นแบบกระเป๋าสีเสื้อก 10 รูปแบบตามลำดับ
ที่มา : สนิตนาฏ งามฤทธิ์ (2566)

2.2 บรรจุภัณฑ์ที่ได้นำมาออกแบบร่าง 5 แบบและได้คัดเลือกแบบที่เหมาะสมที่สุดมาผลิต และได้นำมาปรับเพื่อให้เหมาะสมกับการผลิตโดยทำเป็น 2 ขนาด ที่มีขนาด21.5 x 17.5 เซนติเมตร สำหรับใส่ผลิตภัณฑ์ขนาดเล็ก

และขนาด 38 x 32 เซนติเมตร สำหรับใส่ผลิตภัณฑ์ขนาดใหญ่ โดยใช้ผ้าสปันบอนด์เนื่องจากผ้าสปันบอนด์มีราคาไม่สูงมาก มีความแข็งแรงพอสามารถรับน้ำหนักผลิตภัณฑ์เสือกกแปรรูปได้ ซึ่งในเทคนิคการสกรีนแบบ 1 สีใช้โทนสีส้มให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน ตามภาพดังนี้

ภาพที่ 3 ต้นแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับเสือกก
ที่มา : สินีนาฏ งามฤทธิ์ (2566)

2.3 ผู้วิจัยนำต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์สอบถามความพึงพอใจผู้บริโภคทั่วไปที่มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์จากเสือกกแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น จำนวน 50 คน จากแบบสอบถามโดยใช้ทฤษฎีหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์และหลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์มาวิเคราะห์ ดังนี้

2.3.1 ผลการประเมินความพึงพอใจ ผู้บริโภคทั่วไปที่มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าเสือกก พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 76 รองมาเพศชาย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 24 อายุ 41-50 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมาอายุ 51-60 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 28 และน้อยที่สุดมีอายุ 21-30 ปี, 20 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 8 ส่วนใหญ่ออาชีพข้าราชการ/ข้าราชการบำนาญจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 64 รองมาเป็นอาชีพเกษตรกร จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และน้อยที่สุดเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาท จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาได้รายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 28 และน้อยที่สุดมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาทจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 6 การศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 64 รองมาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 18 และน้อยที่สุดระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ด้านแบบสอบถามความพึงพอใจผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าเสือกก 10 รูปแบบ ที่มีความสร้างสรรค์พัฒนาจากเดิมที่ชุมชนไม่เคยผลิตมาก่อน ดังนี้ กระเป๋าครัช (Clutch Bag) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.54) กระเป๋าถือ (Handheld Bag) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.55) กระเป๋าสะพายไหล่ (Shoulder Bag) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.59) กระเป๋าสะพายข้ามตัว (Crossbody Bag) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.54) กระเป๋าเงินธนบัตร (Wallets Bag) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.51) กระเป๋าถุงเงินเหรียญ (Purses Bag) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.60) กระเป๋าใส่โทรศัพท์ (Phone Case) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.56) กระเป๋าใส่แท็บเล็ต (Tablet Case) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.60) กระเป๋าเป้ (Backpacks Bag) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.60) กระเป๋าใส่กุญแจ (Key Case) มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.60)

สรุปผลการประเมินความพึงพอใจภาพรวมกระเป๋า 10 รูปแบบ ความพึงพอใจระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.56)

2.3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจ ผู้บริโภคที่มีความคิดเห็นต่อบรรจุภัณฑ์สำหรับเสื้อก
แปรรูป จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 50 คน พบว่า มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$,
S.D. = 0.60)

2.4 การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวชุมชนตำบลโคกยาง

ผู้วิจัยได้นำผลิตภัณฑ์เสื้อกในชุมชนบ้านโคกยาง ที่ได้รับการออกแบบและพัฒนา มาจัดแสดงผลงานในพื้นที่ชุมชน
และห้างโรบินสันไลฟ์สไตล์บุรีรัมย์ เพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญา
การผลิตสินค้าหัตถกรรมเสื้อกในชุมชนบ้านโคกเบง ตำบลโคกยาง อ.ประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มมีผู้ที่สนใจและสั่งผลิต
ในรูปแบบต่างๆเพิ่มขึ้นจากเดิม รายได้จากการผลิตเสื้อกต่อเดือนของสมาชิกผู้ผลิต เฉลี่ยอยู่ที่ 1,000 บาท/เดือน
ปัจจุบันรายได้เพิ่มขึ้น เฉลี่ยอยู่ที่ 1,800 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 80 เปอร์เซนต์

ภาพที่ 4 จัดแสดงผลงาน ชุมชนบ้านโคกเบง ตำบลโคกยาง และจัดแสดงนิทรรศการ ณ ห้างโรบินสันไลฟ์สไตล์บุรีรัมย์
ที่มา : สินีนาฏ งามฤทธิ์ (2566)

3. ผลการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เสื้อก

สมาชิกกลุ่มผู้ทอเสื้อกที่ร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์กับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยากรผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับสมาชิก
ในหมู่บ้านจำนวน 2 คน และเยาวชนในท้องถิ่นตำบลโคกยางจำนวน 20 คน ผลสำรวจความพึงพอใจผู้ที่ได้รับการถ่ายทอด
องค์ความรู้ พบว่า มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.52)

ภาพที่ 5 ถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทอเสื้อก
ที่มา : สินีนาฏ งามฤทธิ์ (2566)

สรุปผลการวิจัย

สภาพการณ์ปัจจุบันของการผลิตผลิตภัณฑ์ และความต้องการของตลาดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อกของชุมชน ทอเสื้อก ตำบลโคกยาง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบุรีรัมย์ มีกระบวนการผลิตเองทุกขั้นตอน ไปจนถึงแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ และจำหน่ายในชุมชน ปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบสินค้าเสื้อกแปรรูปยังไม่มีจุดเด่น ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด คาดความคิดสร้างสรรค์ด้านรูปแบบ การใช้วัสดุ สีส้น ในการออกแบบ และยังขาดบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมของผู้บริโภค ได้แก่ กระเป๋าสีเสื้อก นำมาคัดเลือกประเภทกระเป๋า และออกแบบผ่านการคัดเลือกโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ได้รูปแบบกระเป๋าทั้งหมด 10 รูปแบบ ด้านบรรจุภัณฑ์นำมาคัดเลือกประเภทได้เป็น ถุงผ้า มาออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์เสื้อกแปรรูปเป็น ถุงผ้า 1 แบบ ซึ่งได้นำมาผลิตต้นแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และสอบถามความพึงพอใจผู้บริโภคทั่วไปที่มีความคิดเห็นต่อผลิตภัณฑ์จากเสื้อกแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้น จำนวน 50 คน โดยใช้ทฤษฎีหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์และหลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์มาวิเคราะห์ ผลการประเมินความพึงพอใจกระเป๋า 10 รูปแบบ กระเป๋าครีซ กระเป๋าถือ กระเป๋าสะพายไหล่ กระเป๋าเงินธนบัตร กระเป๋าใส่โทรศัพท์ กระเป๋าใส่กุญแจ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และกระเป๋าสะพายข้ามตัว กระเป๋าถุงเงินเหรียญ กระเป๋าใส่แท็บเล็ต กระเป๋าเป้ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก บรรจุภัณฑ์ถุงผ้า ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, $S.D. = 0.60$) การประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 80 เปอร์เซ็นต์ และได้กำลังคนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญากระบวนการทอเสื้อกแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื้อกและบรรจุภัณฑ์จำนวน 2 คน ความพึงพอใจผู้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชน จำนวน 20 คน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, $S.D. = 0.52$)

อภิปรายผล

จากการสำรวจสภาพการณ์ผลิตภัณฑ์ของชุมชน และความต้องการของตลาดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื้อกของชุมชน มีการปลูกต้นกกในพื้นที่ของตนเอง และผลิตเส้นกกเอง มีการทอเสื้อเป็นผืนและมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งในกรณีนี้ถือว่าเป็นจุดแข็งของชุมชนที่มีวัตถุดิบ และมีทักษะทั้งด้านการผลิตและแปรรูปเสื้อกเองได้ ถือเป็นทรัพยากรอันมีค่าและหากได้รับการส่งเสริมจะทำให้ชุมชนมีแรงผลักดัน และศักยภาพในด้านต่างๆเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยมงคลศิริวรินทร์ และคณะ (2564) ในการศึกษาศักยภาพชุมชน พบว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่ทำให้ชุมชนมีศักยภาพที่สูงขึ้นเช่นเดียวกันกับแนวคิดของ อรรถ วานิชกร (2559 : 55) ในการศึกษาข้อมูลทางภูมิปัญญา นักออกแบบควรมีการลงพื้นที่และมีส่วนร่วมกับชุมชน และคลุกคลีหรือฝังตัวในระดับที่สามารถทำได้ ซึ่งจะเป็นการทราบถึงข้อมูลเชิงลึกของชุมชนและความต้องการที่แท้จริงของชุมชน จากกระบวนการสำรวจความต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เดิมชุมชนได้มีทักษะในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ชุมชนต้องมีการเรียนรู้และเพิ่มศักยภาพในการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ๆการสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆทำให้ชุมชนเห็นช่องทางการต่อยอดภูมิปัญญาของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ รจนา จันทราสา (2558 : 112) การออกแบบที่สร้างแนวคิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งการสร้างแรงบันดาลใจในการออกแบบ กล่าวคือเป็นการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้นจากประโยชน์เดิม

การออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เสื้อก ได้คำนึงถึงหลักการออกแบบเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างเต็มที่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุดมศักดิ์ สาริบุตร (2549 : 10) ซึ่งได้กล่าวถึงหลักการออกแบบต้องคำนึงถึงเรื่องของ หน้าที่ใช้สอย ความปลอดภัย ความแข็งแรงทนทาน ความสะดวกสบายในการใช้ ความสวยงามน่าใช้

มีลักษณะเฉพาะ ราคา การซ่อมแซม วัสดุ กรรมวิธีการผลิต และการการขนส่ง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ออกแบบหลากหลายรูปแบบแล้วจึงเลือกรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดในการทำต้นแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ยุพาวดี นิศวอนุตรพันธ์ (2556 : 54-55) ในการสร้างงานศิลปะด้านศิลปะด้านศิลปะประยุกต์เป็นผลงานที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบที่แตกต่างกันเพื่อประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก ถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นว่า ขบวนการที่ซับซ้อนในการผลิตและรูปแบบที่เรามองเห็นนั้นจะต้องทำการออกแบบเสียก่อนจึงจะถูกหลักการ มิใช่ทำไปคิดไป จะทำให้งานนั้นไม่มีคุณภาพและมาตรฐาน ดังนั้นการออกแบบจึงควรทำเป็นแบบร่างหลายรูปแบบเสียก่อน เมื่อได้ข้อสรุปแล้วจึงนำมาประยุกต์เพื่อให้เกิดผลงานขึ้นมา ความสำคัญของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตหอเสือก ก็มีความสำคัญมากในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุมาลี ทองรุ่งโรจน์ (2555 : 16) กล่าวว่า

บรรจุภัณฑ์กลายเป็นสิ่งสำคัญของงานด้านการตลาด ก็เนื่องจากการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น การมีบริการแบบช่วยตัวเอง (Self-Service) การขายโดยใช้เครื่องอัตโนมัติ สิ่งเหล่านี้ทำให้บรรจุภัณฑ์ต้องทำหน้าที่มากขึ้น และบรรจุภัณฑ์ยังต้องมีบทบาทต่อการขายในขณะที่เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าขึ้น เพราะไม่ใช่เรื่องง่ายที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายจะนำสินค้าไปวางแสดงตามร้านค้า และทำให้ลูกค้าพึงพอใจและพร้อมตัดสินใจซื้อ ดังนั้น ผู้ผลิต และผู้ขาย อาจต้องยอมเสียค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่ง เพื่อให้ได้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมที่จะจัดวางบนชั้นวางของหรือตู้โชว์สินค้าและดึงดูดผู้บริโภคให้สนใจ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เลือกให้มีความสร้างสรรค์นั้นจะช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนได้ด้วยการดึงดูดผู้บริโภคให้รู้จักชุมชนซึ่งอาจจะเริ่มที่ตัวผลิตภัณฑ์ไปสู่ชุมชน หรือจากชุมชนไปสู่ผลิตภัณฑ์ก็ได้

การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน การจัดกิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นการคืนความรู้สู่ชุมชนและเป็นการทอดบทเรียนสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และ

บรรจุภัณฑ์ เรียกได้ว่าเป็นกระบวนการสื่อสารกับชุมชนด้วยวิธีหนึ่งซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ นิรัช สุดสังข์ (2557 : 150) ได้ให้ความหมาย การสื่อสาร คือ การถ่ายทอดเรื่องราว แลกเปลี่ยนความคิดเห็นการแสดงออกของความคิดและความรู้สึก ตลอดจนไปถึงระบบเพื่อการติดต่อสื่อสารข้อมูลซึ่งกันและกัน ในงานวิจัยครั้งนี้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้วิจัย ผู้ผลิตหอเสือก และผู้รับการถ่ายทอดที่สนใจเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และสามารถต่อยอดเป็นอาชีพในอนาคตได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ กนกกร จินนา และอลงกรณ์ คูตระกูล (2561) การถ่ายทอดความรู้ (Knowledge Transfer) จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ที่เป็นประโยชน์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน เกิดการส่งต่อและรับความรู้ที่สามารถนำไปผสมผสานกับความรู้ของชุมชนที่มีอยู่เดิมจนก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และถ่ายทอดหมุนเวียนกันต่อไปอย่างเป็นระบบ ซึ่งการถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชุมชนก็ยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของ อรรถ วนิชกร (2559 : 203) การนำเสนอกิจกรรมการออกแบบทางภูมิปัญญาเพื่อการประชาสัมพันธ์ผลงานออกแบบเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับนักออกแบบ ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวความคิด การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางการออกแบบและสร้างสรรค์ชิ้นงาน ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม สร้างโอกาสทางการตลาดให้กับชิ้นงานออกแบบและนักออกแบบขึ้นมา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ชุมชนนำองค์ความรู้ทักษะในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์รูปแบบกระเป่าเสือกมาพัฒนาต่อยอดเป็นรูปแบบใหม่ๆ รวมทั้งนำรูปแบบที่ไม่ได้รับการคัดเลือกมาปรับและผลิตจำหน่ายได้

1.2. สามารถสร้างหลักสูตรท้องถิ่นทางการศึกษาในระบบสามารถนำ

ผลการวิจัยไปใช้ประกอบการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นรวมทั้งเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยววิถีชุมชนได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

สามารถพัฒนาสื่อการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการตลาดออนไลน์ เพื่อช่วยส่งเสริมกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกกร จินนา และอลงกรณ์ คูตระกูล. (2561). กระบวนการถ่ายทอดความรู้จากมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน : กรณีศึกษา โครงการอนุรักษบริหารพระเจ้าพันองค์ วัดปงสนุก จังหวัดลำปาง. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 9(1), 59 - 80.
- ชัยมงคล ศิริวารินทร์, จารุณี จันทระเสนา, ประกาศ แสนทอง, พงศธร แสงลี, และ ปนิตา จันทร์สงค์.(2564). การศึกษาศักยภาพ สภาพปัญหา และความต้องการในการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านดงบัง หมู่1 ตำบลหนองสระปลา อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี. *วารสารปัญญาภิธาน*, 5(1), 141.
- ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์. (2556). *ระเบียบวิธีวิจัย*. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- นิรัช สุดสังข์. (2557). *ออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม*. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นิรัช สุดสังข์. (2559). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการออกแบบ*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ยุพาวิดี นิศวอนตรพันธ์. (2556). *การออกแบบสร้างสรรค์เศษวัสดุ*. บริษัท วี.พรีนท์(1991) จำกัด, 54 - 55.
- รจนา จันทราสา (2558). *การออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมห้วยแฝก*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี ทองรุ่งโรจน์ (2555). *Packaging Design ออกแบบบรรจุภัณฑ์*. กรุงเทพฯ : วาดศิลป์.
- อรัญ วาณิชกร. (2559). *การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดมศักดิ์ สาริบุตร. (2549). *เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: โอ เอส พรี้นติ้ง เฮ้าส์.